

ריבונה של תורה

רעיונות ומאמרים לפרשת השבוע

מה כסיד מה פשתמה מה "א"ר חשמיאל מה גליין 220 מה שפח מה

גיבורי כח

מכל, שהאדם מניח שדהו בורה שנה תמימה. ואם השי"ת ציוה על האדם לתת תרומה ומעשר, זהו שהוא עושה טובה לאחר ואין דבר זה קשה. אבל דבר זה שאין עושה בזה שום טובה לאחר, הוא דבר קשה, כאשר מפסיד ממון שלו, ועם כל זה מקבלים ועושים בשמחה. **ואין שום דבר בעולם קשה כמו השמיטה**, כי השמיטה שנה תמימה ויש לו הפסד ממון".

[והנצי"ב (שמות כג, י) כתב, שבית דין נצטוו להשגיח על קיום מצות השמיטה ושביתת הארץ, משום שישנו קושי גדול ונסיון רב בקיומה של מצוה זו].

כבישת היצר בשנה השביעית

והנה, ודאי שכאשר כינו חז"ל את שומרי השביעית בשם "גיבורי כח", לא נתכוונו לאדם השותק בעל כורחו, ומקבל עליו את הדין, אלא **ששתיקת גיבורי השמיטה היא "שתיקה" פנימית**. והאדם השובת שרוי במצב של מנוחת הנפש, ללא הרהור ומחשבה על פרנסתו ואיבוד קרקעותיו, מתוך בטחון גמור בהשי"ת שימלא את כל חסרונו. **ומשום כך קראוהו "גיבור"**, שהרי **"איזהו גיבור הכובש את יצרו"**, ואין לך גבורה גדולה מגבורתם של גיבורי הכח.

נעשה ונשמע ושומרי השמיטה

ובסמוך לדברי ר' יצחק (במדרש דלעיל) שדרש את הפסוק "גיבורי כח" בשומרי השמיטה, הובאו דברי ר' אחא שדרש, **"בישראל שעמדו לפני הר סיני הכתוב מדבר, שהקדימו עשייה לשמיעה, ואמרו כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע"**. ופירש המהרז"ל (ויק"ר שם), שר' אחא אינו חולק על דברי ר' יצחק, אלא שהוסיף בכלל גיבורי הכח, את ישראל שאמרו נעשה ונשמע.

וביאר האור גדליהו (ח"יב עמ' סט), שחז"ל השמיעונו בזה, **שגבורתם העילאית של שומרי השביעית בקיום מצות השמיטה, נובעת מאמירת נעשה ונשמע**. ולכן דרשו את תואר ה"גיבורי כח", הן במעמד הר סיני והן בשומרי השמיטה. וזאת משום שכהשקדימו ישראל נעשה לנשמע, וקיבלו את כל דברי ה', אף ללא ששמעו את אשר יצטוו לעשות, הביעו בזה את מסירות נפשם לעבודת השי"ת. ויש בכך ביטול והכנעה של רצון האדם לרצון יוצרו, חרף כל הקשיים והנסיונות שיתקפוהו. **וגבורה זו היא העומדת בשורש גבורת גיבורי הכח השובתים בשמיטה**.

בראשית פרשת השמיטה ושביתת הארץ נאמר (ויקרא כו, א) **"וידבר ה' אל משה בהר סיני"**. **ורש"י הביא את דברי התורת כהנים**, "מה ענין שמיטה אצל הר סיני, והלא כל המצוות נאמרו מסיני, אלא מה שמיטה נאמרו כללותיה ודקדוקיה מסיני, אף כולן נאמרו כללותיהן ודקדוקיהן מסיני". והקשה ר' **צדוק הכהן** (פרי צדיק, בהר אות א), במה נתייחדה מצות שמיטה שנעשתה בנין אב לכלל המצוות, ללמד על כולן שנאמרו כללותיהן ודקדוקיהן מסיני.

והשם משמואל (בהר תרע"ג) כתב, שהנה ידוע שכל דין וענין שנכתב בתורה במקום מסוים, שם הוא עיקרו, ואע"פ שמקישין אותו לפרשיות נוספות. [וכמבואר **במס' זבחים** (פט.)], שחטאת מקודשת מאשם, מפני שדמה ניתן על היסוד, ואע"פ שגם אשם ניתן על היסוד, מ"מ עיקר הדין נכתב בחטאת, ואשם נלמד מריבוי]. ואם כן, כיון שמתן המצוות בהר סיני נזכר בשמיטה, מורה הדבר שהשמיטה שייכת מעצם מהותה לנתינת המצוות מהר סיני יותר משאר המצוות, ויש להתבונן בדבר.

אין דבר קשה לאדם כמצות שמיטה

והנה כתב **הרמב"ן** (פס"א), שמצינו חילוק בין מצות שמיטה לבין שאר המצוות, שכל המצוות נאמרו כללותיהן ופרטיהן ודקדוקיהן בלוחות ראשונות, אך במצות שמיטה נאמרו כללותיה בלוחות ראשונות, [וכמו"ש (שמות כג, יא) **"והשביעית תשמטנה ונטשתה"**], ופרטיה ודקדוקיה ועונשיה נאמרו בלוחות שניות. ולכאורה מדוע נשתנתה מצות השביעית שלא נאמרו פרטיה אלא בלוחות השניות שלא כשאר המצוות.

ונראה לבאר הענין לאור דברי **המדרש** (ויק"ר א, א), **"גיבורי כח עושי דברו**, במה הכתוב מדבר. א"ר יצחק, **בשומרי שביעית הכתוב מדבר**. בנוהג שבעולם אדם עושה מצוה ליום אחד לשבת אחת לחודש אחד, שמא לשאר ימות השנה. ודין חמי חקליה ביירה כרמיה ביירה ויהבי ארנונא ושתיק [זה רואה שדהו וכרמו כשהם בור ללא זריעה, ומשלם מס למלך ושותק], **יש לך גיבור גדול מזה"**. **ובתנחומא** (ויקרא א) דרשו, **"ולמה נקרא שמם גבורי כח**, רואה שדהו מופקרת ואילנותיו מופקרים והסייגים מפורצים, ורואה פירותיו נאכלים, וכובש את יצרו ואינו מדבר, ושנו רבותינו איזהו גיבור הכובש את יצרו".

והמהר"ל ביאר את גבורתם המיוחדת של גיבורי הכח השובתים בשביעית (נתיב התורה יז) **"כי השמיטה היא קשה ביותר**

השביעית בין אב לקיום כל המצוות במסירות

נפש

ולאור זאת יתבאר כמין חומר ייחודה של מצות השמיטה שהוזכר בה ענין נתינתה מהר סיני, **ללמדך שהכח והיכולת לעמוד בקיומה של המצוה הקשה ביותר, נובע מ"הר סיני"**, דהיינו ממעמד הר סיני שהיה מעמד של השתקת הרצונות העצמיים, ובו הקדימו ישראל נעשה ונשמע, וחרטו בליבם ובלב זרעם, את הכח של כבישת היצר בעבור קיום המצוות.

ולדברינו יתפרש עומקו של הבנין אב הנלמד ממצות השמיטה לכלל המצוות, שכשם שבמצות השמיטה מונח הרושם העז של מעמד הר סיני ואמירת נעשה ונשמע, שמכוחם מקיימים ישראל מצוה זו למרות הנסיון הגדול שבדבר, **כך בכלל תרי"ג המצוות, מונח הכח של "בהר סיני", המשפיע לישראל עוז ותעצומות לקיים כל מצוה ממצוות ה', כנגד הרצונות הגשמיים וכנגד הסתת היצר, החפץ לבטל את האדם מקיום מצות יוצרו.**

שנת השמיטה במדרגת אדם הראשון קודם

החטא

והשפת אמת (בהר תרמ"ו) כתב, שהנה קודם חטא העגל היו ישראל במדרגת אדם הראשון קודם החטא, ובטלה מהם קללת "בזעת אפך תאכל לחם". והגם שחטאו וירדו ממדרגה זו, מכל מקום **בשבתות ובשמיטין ויובלות יש לישראל הארה מהמדרגה הרוחנית שקודם החטא**, ולכן נצטוו לשבות בזמנים אלו, באשר הופקעה מהם קללת זיעת האפים וגזירת עבודת האדמה, מחמת קדושתם של ימים אלו.

ויש להעמיק בדבריו, על פי מה שמצינו **שישראל זכו למדרגה של קודם החטא כשהקדימו נעשה ונשמע**, שהרי דרשו חז"ל (ע"ז כ"ב), **"ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן"**. והפסקה זו לא היתה בעצם נתינת התורה, וכדברי הכל בו (הגדש"פ), שמה שנאמר, **"אילו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה דיינו"**, היינו שכשעמדו בהר סיני פסקה זוהמתן, ונתקן חטא אדם הראשון. ומדברי חז"ל מוכח, **שהפסקת הזוהמא היתה בשעה שאמרו נעשה ונשמע**. שהרי רש"י פירש (ע"ז שם), **"ישראל שעמדו על הר סיני ונתקנו מכל מום, כדכתיב ומום אין בדך"**. ומצינו שרפואת המומים אירעה באמרם נעשה ונשמע, **וכדברי חז"ל** (ויק"ר יח ד), **"בשעה שעמדו ישראל על הר סיני ואמרו נעשה ונשמע, באותה**

שעה לא היו בהן חגרים וסומים ואילמים וחרשים. על אותה שעה הוא אומר כולך יפה רעיני ומום אין בדך". **ונמצא שתיקון החטא וזוהמתו נעוץ באמירת נעשה ונשמע.**

ותוכן תיקון החטא הצפון באמירת נעשה ונשמע, יתבאר לאור דברי הגר"א (חומש הגר"א, בראשית ג יג. וכן הביא הגר"א חבר בהגדש"פ), **ששורש חטאו של אדם הראשון היה בכך שהעיז לבא אחר גזירות המלך, ולפלס בהם נתיב לעצמו**, וזאת מכח תשוקת יצר לב האדם לחקור בשכלו ענינים אלוקיים, לפי רצונו והשגתו. ולכן, **בשעה שהקדימו ישראל נעשה ונשמע, תיקנו את חטאו, ע"י שביטול את השגת שכלם, וקיבלו עול מצוות מתוך שעבוד גמור לרצון ה'.**

השביטה בשביעית היפך מעשה העגל

ומעתה יואר באור יקרות הקשר שבין אמירת נעשה ונשמע למצות שמיטה, שהרי באמרם נעשה ונשמע ביטלו ישראל את כוחות היצר בעבור קיום דבר ה', ובזכות כך זכו למדרגת האדם שקודם החטא, **וכן זכו לשמיטה שהיא בבחינת ההארה שקודם החטא, וקיומה הוא מתוך כבישת היצר וביטול רצון האדם.**

ולפי זה יש ליישב הטעם שנאמרו פרטיה של מצות שביעית בלוחות השניות, שלא כשאר המצוות שנאמרו פרטיהן בלוחות ראשונות. וזאת על פי דברי **הבית הלוי** (פרי כי תשא) בענין חטא העגל, שרצונם של ישראל היה לעשות ע"י ידיעתם והשגתם בנסתר, מקום מיוחד להשראת השכינה. וטעו בזה, כיון שאע"פ שמעשה האדם פועל תיקונים בכל העולמות, מ"מ אם עושה מדעת עצמו מעשה שלא נצטווה עליו, אין הדבר מועיל. כי עיקר תיקון המעשים הוא ע"י עשיית רצון בוראו. **ונמצינו למדים, שחטא העגל נבע מאותו שורש של חטא אדם הראשון, שענינו שלילת ביטול רצון האדם לדבר יוצרו, ולכן ירדו ישראל ממדרגתם לאחר החטא, כפי שירד אדם הראשון ממדרגתו כשחטא.**

ומשום כך ניתנו פרטי מצות שביעית בלוחות השניות שבאו לאחר החטא ולא בלוחות שניתנו קודם החטא, **כדי ללמד לישראל מוסר ולקח ממצות השמיטה המסמלת את היפך מעשה העגל**, באשר מבטל בה האדם את רצונו העצמי, ומשעבד עצמו אך ורק לתכלית עשיית רצון ה'.

העלון מוקדש להצלחת ר' יהודה דגגה הי"ו.
תשפ"ב

העלון מוקדש לע"נ: ר' בנימין בן משה ז"ל ♦ אהרן בן יחיא מעברי ז"ל ♦ יחזקאל בן ג'ולית ז"ל למשפחת דגמי ♦ הרב עובדיה בן יעקב ז"ל ♦ מאור בן צביה ז"ל ♦ יצחק בן טאוס סלמי ז"ל ♦ מרת סרח בת סרח ע"ה ♦ מרת רחל בת סאלחה ע"ה ♦ מרת נאו'ה בת תאג'ה ע"ה ♦ אבלין בת איבון ע"ה ♦ מרת וואסינה בת סולטנה ע"ה ♦ ת.נ.צ.ב.ה

העלון מוקדש לע"נ
יצחק בן אמיליה ז"ל ♦ למשפחת ולנסי ♦ עמוס בן מבורך ומיסא ז"ל ♦ למשפחת חסון ♦ שושנה בת תמר ע"ה ♦ למשפחת קהתי ♦ הרב שלום בן יחיה ויהודית ז"ל למשפחת שלומי ♦ הרב שלמה בן מרים ודוד ז"ל למשפחת מעודה ♦ אמיר זכריה בן אמירה ז"ל ♦ למשפחת יוסף ♦ לוי בן טהרר ז"ל למשפחת אליצור ♦ ת.נ.צ.ב.ה.

שיעורי הרב המחבר שליט"א בעיר רחובות:
בימים א' עד ה' שיעור בגמרא הלכה ומוסר ככולל "שערים המצויינים" (רח"ה ה'ר"א 17)
בין השעות 10:30 - 11:30, וכן 15:30 - 16:30.
ובמרכז הרוחני "דרכי אמונה" רח"ה ויג' 2 (מעל 'ברכת השם') ביום רביעי בין השעות 20:00 - 21:15 שיעור במסכת ברכות וכן מוסר ודרוש.
וביום חמישי באותם שעות שיעור ב'אור החיים' הקד' על הפרשה (תפילת ערבית לאחר השיעורים).
טל' לתיאום דרשות ושיעורים - 050-4191861